

Editorial

Accés versus privacitat

"L'Administració de la Generalitat, d'acord amb el principi de transparència, ha de fer pública la informació necessària perquè els ciutadans en puguin avaluar la gestió". Aquest extracte de l'article 71 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya expressa la nova orientació que assumeix l'Administració en relació amb la implantació de polítiques de bon govern i transparència administrativa, especialment des del punt de vista de l'accés del ciutadà a la informació i la documentació pública.

Des de la nostra perspectiva, ja fa divuit anys que l'AAC va dedicar una trobada professional, les III Jornades d'Arxivística de Catalunya a Girona, a la qüestió de l'accés a la documentació. I no va ser l'última, l'any següent va tornar a organitzar una jornada – aquesta vegada la jornada d'estudi i debat – al voltant de l'accés a la documentació i a la informació.

De les hores ençà hi ha hagut nombrosos canvis normatius que, sumats a l'aparició de les polítiques d'e-Government, ens han portat a plantejar novament la qüestió de l'accés com a eix d'una trobada d'experts; en aquest cas, ens estem referint al XII Congrés d'Arxivística de Catalunya, que es farà a la ciutat de Tarragona del 21 al 23 de maig d'enguany.

El primer canvi va ser l'aprovació de la Llei 30/1992, del règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, la qual en el seu article 37 estableix que els ciutadans tenen dret a accedir als registres i als documents que es conserven als arxius administratius, sigui quin sigui el seu suport, sempre que els expedients corresponents estiguin tancats.

Malgrat aquesta iniciativa de la Llei, que podríem considerar de gran transcendència com a exemple de polítiques de transparència administrativa, el gran nombre de limitacions que s'acaben establint (expedients amb dades que afecten la intimitat de les persones, referents a les actuacions del govern nacional i de les comunitats autònomes no subjectes al dret administratiu, defensa i seguretat nacional, política monetària, matèries classificades, etc.) deixen la sensació que l'excepció és precisament l'accés!

A finals de l'any 1999 va aparèixer la Llei 15/1999, de protecció de dades de caràcter personal, norma que va limitar una mica més l'accés del ciutadà als documents i registres de l'Administració, atesa l'àmplia interpretació que s'acaba fent del terme *dades personals*.

Més tard, la Llei 10/2001, d'arxius i documents, va confirmar l'accés als documents públics com un dret dels ciutadans, excepte en els casos legalment establerts. El gran canvi en aquesta norma legal arri-

ba amb la creació de la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria de la Documentació (CNAATD), òrgan col·legiat que té com a missió promocionar el dret d'accés als documents, resoldre les reclamacions de denegació d'accés i establir criteris sobre l'aplicació de la normativa que regeix l'accés als documents públics.

Finalment, ara fa dos anys, es va aprovar la Llei 11/2007, d'accés electrònic dels ciutadans als serveis públics, la qual vol ser l'empenta definitiva per al desenvolupament de l'Administració electrònica i, per tant, de les polítiques de bon govern i transparència administrativa. Aquesta llei situa els drets del ciutadà com a eix central: dret a relacionar-se electrònicament amb l'Administració, a escollir el canal de comunicació, a conèixer l'estat dels procediments, a no tornar a presentar documents, etc.

Però potser la gran qüestió és si tenim realment reconegut el dret d'accés. El fet d'haver situat aquest dret en l'article 105.b de la Constitució, dins del Títol IV dedicat al Govern i a l'Administració, en lloc de situar-lo al Títol I, on es recullen els drets fonamentals dels ciutadans, li dona una configuració legal força limitada.

La posició secundària del dret d'accés es posa clarament de relleu quan el contrastem amb el dret a la protecció de dades personals. El tractament que s'ha atorgat a aquest darrer dret també ens mostra el camí que potser caldria seguir per passar d'un dret d'accés de baixa qualitat democràtica a un dret d'accés propi de les societats més avançades. L'àmbit de la protecció de dades personals té un gran desplegament normatiu que es concreta en un seguit de drets (d'informació, d'exigència de consentiment, d'accés a les teves dades, d'oposició, de rectificació i de cancel·lació de dades) i compta amb la protecció addicional que li dispensa la vigilància exercida per unes agències públiques específiques, dotades d'autonomia reforçada i amb plens poders

Sumari

- El vocal informa**
Reunió del Consell de Coordinació d'Associacions d'Arxius Audiovisuals (CCAAA)
- Notícies**
De l'arxiu a l'arxiver
Antoni Borfo Bach
Pautes de conservació
Tenim clares les tasques de conservació-restauració?
- Els arxivers fora de Catalunya**
La Junta informa

Edita:
Associació d'Arxivers de Catalunya
Redacció:
Rocafort, 242 bis, 3r. 08029
Barcelona
Tel. i fax: 934 19 89 55
a/e: associacio@arxiviers.com
Coordinació:
Albert Curto
Disseny i producció:
Disseny Visual, SL
Impressió:
Alpres, Mèxic 19

Dipòsit Legal: 292/89
ISSN: 0214-6924

d'actuació, com són l'Agència Espanyola de Protecció de Dades o l'Agència Catalana de Protecció de Dades.

En canvi, el dret d'accés a la informació i la documentació pública no compta amb una regulació unitària, ni amb un suport legal suficient, ni amb un règim de protecció jurídica reforçada. La seva tutela no s'ha encomanat a ens públics de caràcter independent, sinó a òrgans administratius col·legiats de caràcter tècnic (Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental). La distància entre un i altre dret –la mateixa que continua separant els drets individuals dels de caràcter social– és, avui dia, força aclaridora de la transcendència que se li dona a la protecció d'ambdós drets.

I a partir d'ara, quin camí s'hauria de recórrer? El rept que convindria afrontar és la modificació del marc legal vigent, partint d'un reconeixement constitucional del dret d'accés a la informació pública, basat en el principi d'informació activa, preferiblement com a dret fonamental, i complementat amb el deure dels poders públics de posar a disposició dels ciutadans la màxima informació possible, tal com ja recull l'actual Estatut.

En l'àmbit legislatiu, seria recomanable substituir la regulació general vigent per un tractament legal més ambiciós, inspirat en els ordenaments pioners en matèria d'accés, com succeeix als països anglosaxons o escandinaus. Dedicar una llei específica

al dret d'accés contribuiria a reforçar aquesta nova orientació, basada en els principis de qualitat, de grauitat, de responsabilitat i de pluralisme lingüístic de la informació.

D'altra banda, la tutela d'aquest dret es podria encomanar a una autoritat independent amb un disseny institucional similar al de les agències de protecció de dades. La complementarietat d'ambdós drets podria aconsellar la conversió d'aquestes darreres agències en organismes que exerceixin conjuntament les funcions de protecció i accés, o potser creant-ne de noves, específicament dedicades a vetllar per l'exercici del dret d'accés.

Per tant, i davant d'aquest complex panorama, el comitè científic del XII Congrés d'Arxivística de Catalunya ha convidat professionals de l'arxivística i d'altres especialitats que es dediquen al dret d'accés a la documentació i la informació, a polítiques i protocols d'accés, a la vinculació de l'accés i la documentació en suport electrònic, a la denegació d'accés i a la protecció de dades. L'objectiu no és altre que intercanviar experiències, analitzar i debatre per conèixer què s'ha fet fins ara, en quin punt ens trobem, quins mecanismes àgils i segurs hem d'implantar, i quines estratègies de qualitat s'han d'establir, des de la nostra professió, per afavorir el dret d'accés a la documentació i a la informació amb la intenció d'assolir una societat i una Administració més democràtiques, transparents i obertes.

Reunió del Consell de Coordinació d'Associacions d'Arxius Audiovisuals (CCAAA)

Joan Boadas i Raset
Vocal de Relacions Internacionals

El vocal informa

Representants de vuit organitzacions internacionals no governamentals (Association for Recorded Sound Collections; Association of Moving Image Archivists; International Association of Sound and Audiovisual Archives; International Council on Archives; International Federation of Film Archives; International Federation of Library Associations and Institutions; International Federation of Television Archives; Southeast Asia-Pacific Audiovisual Archive Association) que tenen entre els seus objectius, en part o totalment, la gestió del patrimoni audiovisual, es reuniren els passats dies 12 i 13 de març a La Haia arran de la convocatòria del Co-ordinating Council of Audiovisual Archives Associations (CCAAA).

Aquest organisme fou creat pels membres acabats d'esmentar per, entre altres aspectes, actuar com a plataforma de representació a escala

internacional i governamental, i per coordinar i promoure les diferents actuacions vinculades a la promoció del patrimoni audiovisual; també per influir en la producció de textos i normatives vinculats a aspectes relacionats amb els drets d'autor i la propietat intel·lectual, i els estàndards tècnics.

En l'ordre del dia de la reunió de La Haia, en la qual qui signa al costat d'aquestes línies intervingué com a representant del Consell Internacional d'Arxius (ICA), es tractaren diferents aspectes vinculats a la necessitat d'incrementar, arreu del món, la conscienciació en relació amb la fragilitat del patrimoni audiovisual. S'insistí de manera reiterada en la voluntat de promoure actuacions de formació, no només adreçades a especialistes sinó també a arxivers generalistes (és a dir, aquells que també custodien documentació audiovisual, però de manera exclusiva), a dirigents d'equipaments i a creadors d'opinió radicats en diferents àrees geogràfiques.

El Consell Internacional d'Arxius (ICA) va manifestar el desig d'augmentar la seva actuació tant pel que fa al camp del patrimoni audiovisual com al del patrimoni fotogràfic. Bona part de la documentació audiovisual d'arreu del món no es troba en centres especialitzats i en molts casos (i en el cas de Catalunya i Andorra el treball realitzat fins ara per l'Observatori Permanent d'Arxius i Televisions Locals ho ha fet absolutament evident)

es conserva en les mateixes entitats productores, sense cap garantia de conservació futura. Aquest paper més actiu de l'ICA es podria concretar en els propers mesos en la creació d'un grup de treball que, actuant a escala global, intentés detectar la realitat d'aquest patrimoni, n'analitzés les diferents

situacions i elaborés productes específics pensats per a professionals que han rebut escassa formació sobre una documentació que no deixarà d'augmentar exponencialment en els anys vinents, de manera paral·lela al seu enorme interès per al conjunt de la ciutadania.

Notícies

Llibre d'actes de les III Jornades Tècniques d'Arxius Portuaris

Els dies 14 i 15 de novembre de 2007 van tenir lloc a Gijón les III Jornades Tècniques d'Arxius Portuaris amb el títol "Normalització i xarxes d'arxius. Xarxa d'Arxius Portuaris". La primera edició d'aquestes jornades va tenir lloc a Huelva el novembre de 2004 i va servir per a posar en contacte el col·lectiu d'arxiviers portuaris i formar diversos grups de treball, les conclusions dels quals es van exposar a Tarragona en el transcurs de les II Jornades Tècniques el novembre de 2005.

A finals del 2008, l'Autoritat Portuària de Gijón, en col·laboració amb Puertos del Estado, ha editat el llibre d'actes de les III Jornades, que recull fidelment el treball dut a terme per aquell col·lectiu durant dos dies al Port de Gijón.

El llibre comença amb la presentació que va fer de les Jornades el president de l'Autoritat Portuària de Gijón, Fernando Menéndez Rexach, la presència del qual a l'acte va posar de manifest el suport i la importància que té per al Port de Gijón el bon funcionament dels arxius portuaris.

El llibre recull, a més del programa de treball, la ponència d'Eduardo Núñez Fernández, arxiver municipal de Gijón, que amb el títol "La importància de la normalització als arxius" explicà les raons per les quals és del tot necessària una normalització dels sistemes arxivístics i dels processos d'arxiu; també recull la ponència d'Alfonso Díaz Rodríguez, cap de secció dels Arxius Centrals del Principat d'Astúries, que va exposar el sistema de gestió arxivística de l'Administració autonòmica asturiana, el SIGIA (Sistema de Gestió i Informació d'Arxius) del Govern d'Astúries, sistema de referència dins l'àmbit estatal.

En el llibre es transcriu també la taula rodona que va tenir lloc durant les Jornades i que va comptar amb la participació del mateix Eduardo Núñez i d'Alfonso Díaz, i la responsable de l'arxiu de l'Autoritat Portuària de Huelva, Ana María Mojarro Bayo. Amb el títol "Creació i funcionament de xarxes de centres", Ana Mojarro va fer una breu exposició de la situació actual dels arxius portuaris, dels projectes actuals que s'estan duent a terme i dels futurs, i seguidament, els participants van debatre sobre el tema central de la taula rodona.

Dins l'apartat Experiències, Pilar Ballesteros i Jorge Díaz van presentar el seu centre de treball, amb la ponència titulada "CEDIPORT: un recurs d'informació i documentació portuària". Claudio Gruber i José Ramon Fernández, de l'empresa CGF Digitastur, van parlar del món de la digitalització, "Formes de preservar la documentació: la digitalització".

La responsable de l'Arxiu de l'Autoritat Portuària de Tarragona, Coia Escoda Múrria, com a coordinadora de les Jornades anteriors i del col·lectiu d'arxiviers portuaris, va posar de manifest la seva gestió en la ponència "Balanz de les II Jornades Tècniques d'Arxius Portuaris".

En el llibre es recullen també les conclusions presentades pels diferents grups de treball dedicats a l'elaboració d'un quadre de classificació comú, a la formació, al cens d'arxius portuaris, a la normalització documental i al reglament d'arxius portuaris. Al final de l'obra es transcriu el debat que va tenir lloc després de la presentació de la situació actual del *Reglament del Sistema de Gestió Documental i Organització dels Arxius Portuaris*, ara anomenat *Manual de recomanacions per a l'organització i funcionament del Sistema d'Arxius de Ports de l'Estat i Autoritats Portuàries*, i que amb les oportunes modificacions aportades en aquest debat va ser aprovat per Puertos del Estado en data 11 d'abril de 2008.

Per últim, es recullen les conclusions de les Jornades, en què destaquen la necessitat de continuar la tasca iniciada pels grups de treball, que està donant molt bons resultats, així com la formació de nous grups i l'impuls de la celebració de les IV Jornades.

Jornada Història i Memòria: les fonts orals a les biblioteques i als arxius

Miquel Serra

Història i memòria: les fonts orals a les biblioteques i els arxius

23 de febrer
Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra
Barcelona

{B·D} Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya

Associació d'Arxivers de Catalunya

Amb la col·laboració de: Biblioteques de Barcelona

Can Fabra, Barcelona (Sant Andreu Comtal). Com a tema central de la jornada es va tractar el paper important que tenen els arxius i les biblioteques en la recuperació de la història a través de les aportacions orals dels ciutadans que la van viure en primera persona. Aquests testimonis que construeixen la història i la memòria oral són part del patrimoni de la nostra societat, un patrimoni que cal potenciar i conservar. En aquesta jornada també es va analitzar el concepte i el mètode de la història oral i es van posar en comú les experiències que els professionals estan duent a terme als nostres centres. El desenvolupament de la Jornada va ser el següent: en primer lloc, hi va haver la conferència, a càrrec de Joan Camòs (Centre d'Estudis de l'Hospitalet), "Història i memòria oral" i, en segon lloc, la taula rodona "Experiències a les biblioteques", amb els ponents següents: Lourdes Boix, Arxiu Municipal de l'Escala; M. Rosa Casas, Biblioteca Ferrer i Guàrdia d'Allella; Teresa Miret, Biblioteca d'Igualada; Mercè Pérez, Biblioteca Clarà de Biblioteques de Barcelona; Conxa Saurí, Arxiu Municipal de Palafrugell; Lluís Úbeda, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. La moderadora de la taula rodona va ser Clara Parramon, de l'Arxiu Històric de l'Hospitalet. Cadascun dels ponents va exposar els seus projectes i experiències sobre la recuperació de la memòria i la història oral des dels centres on treballen.

Davant la gran acceptació i participació de què han gaudit les Jornades, les dues institucions van comentar la possibilitat de fer-ne una propera edició.

L'Associació d'Arxivers de Catalunya i el Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya varen organitzar conjuntament el passat dia 23 de febrer la Jornada sobre Història i Memòria amb el títol *Història i memòria: les fonts orals a les biblioteques i els arxius*. L'acte es va realitzar a

Reunió del Consell Executiu de l'IPA. Estocolm, 28 de març - 2 d'abril

Joan Boadas i Raset

A cavall entre aquests passats mesos de març i abril va tenir lloc a la ciutat d'Estocolm la reunió del Comitè Executiu (CE) de la Secció d'Associacions

Professionals d'Arxivers i Gestors Documentals, del Consell Internacional d'Arxius (ICA/SPA).

La diversitat i la quantitat de temes proposats a l'ordre del dia dificulta fer-ne un resum que els reflecteixi. Entre els que més afecten l'AAC, hi fou presentada la base de dades que el Grup de Treball de Competències Professionals de la nostra associació ha elaborat en els darrers mesos. Tant la metodologia utilitzada com la selecció de la diferent legislació i estàndards internacionals que ha estat sistemàticament analitzada i buidada van ser rebudes amb absoluta aprovació per part dels membres del CE. Atès que l'AAC és una de les associacions que participa en el projecte d'establiment d'un model de competències a escala europea, i atès que el projecte ha rebut l'aprovació i el suport econòmic del PCOM (ica.org/en/programme), s'acordà avançar en

el projecte que, a més d'un seminari per coordinar els treballs desenvolupats que tindria lloc el proper mes de juny a Hèlsinki, hauria de presentar els primers resultats a la CITRA que tindrà lloc el proper mes de novembre a l'illa de Malta.

La propera reunió de l'SPA a Malta hauria de servir també per a valorar l'estat d'execució d'un *Manual per a associacions d'arxivers professionals*, que estaria disponible al lloc web de l'ICA en tres idiomes: anglès, francès i espanyol. Els continguts, alguns dels quals ja estan elaborats o en fase molt avançada, farien referència a aspectes vinculats a com es poden organitzar unes eleccions; recomanacions per a l'organització de conferències, congressos, etc; com es poden establir campanyes de promoció i captació de recursos; directrius per a establir un programa de gestió documental en les associacions professional; com es pot aplicar un calendari de conservació de la seva documentació o com es pot establir una metodologia d'identificació de les competències professionals.

Un altre dels temes objecte de llarg debat fou la voluntat de crear una fundació vinculada a l'ICA que tingués com a finalitats més remarcables la captació de recursos econòmics i la venda de productes i

serveis elaborats pel Consell Internacional d'Arxius. Tot i valorar positivament la iniciativa, el CE de l'SPA considerarà que calia reclamar més informació, especialment sobre l'articulació entre aquesta possible nova fundació i l'ICA, i també sobre les implicacions que pot tenir el fet que estigui radicada als Emirats Àrabs Units, concretament a Abu Dhabi.

En relació amb les futures convocatòries cal esmentar com a directament relacionada amb el món associatiu el Segon Congrés Internacional d'Associacions Professionals, que tindrà lloc a Edimburg el mes de setembre de 2011. L'èxit de la convocatòria de la primera trobada que va tenir lloc a Madrid l'octubre de 2007 ha propiciat aquesta nova convocatòria, de manera que la realització del Congrés es pretén establir quadriennalment.

Com a properes convocatòries internacionals cal esmentar, a part de la CITRA que se celebrarà a Malta el mes de novembre vinent, la Conferència Europea d'Arxius, abril de 2011, i la CITRA de 2011, que tindrà lloc el mes de setembre a la ciutat d'Oslo.

De l'arxiu a l'arxiver

Antoni Borfo Bach

**Arxiu General de la
Universitat Autònoma
de Barcelona**

Sembla que en aquestes quatre ratlles he d'explicar una mica el meu "currículum" i això pot ser de poc interès i excessivament feixuc de llegir per qui s'acosti a aquest Butlletí, és per això que intentaré comentar-lo, assumint el risc de semblar una mica pedant, des del punt de vista de l'evolució de la professió arxivística.

Anys abans d'esdevenir arxiver era, si era alguna cosa, historiador de formació i més concretament medievalista, i si havia investigat una mica era història local alt medieval. Moltes vegades he pensat què tenia a veure tot allò amb la meua feina actual i, encara que no us ho cregueu, al final hi he trobat alguna relació.

En acabar la carrera vaig començar a treballar a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), primer com a becari i després com a responsable d'intercanvi de publicacions científiques entre institucions. El meu pas a l'arxivística va ser el resultat de dues circumstàncies que van coincidir en el temps.

La primera és que el campus de la UAB està situat al Vallès Occidental, comarca on, com sabeu, normalment plou de manera exagerada a finals d'estiu. En una d'aquestes pluges torrencials es va inundar l'espai destinat al dipòsit dels documents. Podeu endevinar que, com era normal massa sovint, aquest dipòsit estava localitzat en un soterrani de l'edifici del Rectorat. Obrir les portes del dipòsit i trobar metres i metres de documents humitejats va fer recomanable crear una plaça d'arxiver que

intentés donar solució a aquell desori.

L'altra circumstància va ser que, en coincidència amb els meus inicis com a arxiver de la UAB, es creava, gràcies a la col·laboració de l'Associació d'Arxivers de Catalunya i de l'Institut d'Estudis Medievals de la UAB, el Mestratge d'Arxivística.

Aquells inicis com a arxiver van representar uns anys d'alternar la formació que rebia a les llargues tardes del Mestratge amb la pràctica diària en el lloc de treball. Aquesta barreja de les teories escoltades a classe i la pràctica diària en el dipòsit de l'arxiu em va generar neguitoses idees sobre l'autèntica funció de l'arxiver. Creia en aquells moments que l'arxiver era, de fet, un "eliminador" de documents: sens dubte aquella idea es va anar alimentant per l'assistència a les classes sobre la gestió dels documents, en general, i l'avaluació i tria, en particular, i per la pràctica amb documents comptables humits i plens de fongs.

D'aquells anys "olímpics", just abans del 92, en recordo les llargues cues per a anar i tornar de les classes en una Barcelona en obres i també les classes sobre la gestió dels documents. Els sistemes per a la gestió dels documents van ser una troballa fonamental, ja que donava sentit a la feina que s'havia de desenvolupar en l'arxiu de la UAB. En un arxiu en què no hi havia documentació històrica aquests sistemes omplien de contingut la feina que s'havia de desenvolupar amb els documents administratius.

Gairebé com una predestinació (arxiver + universitat),

vaig esdevenir coordinador dels mestratges d'arxivística. El fet que els organitzés la UAB semblava recomanar que una persona coneixedora de les gestions i les dinàmiques universitàries se'n fes càrrec. Fou un període enriquidor pel contacte amb estudiants i professors d'aquí i d'allà, per les propostes encertades i les crítiques rebudes. De tota manera, els mestratges van ser un èxit i, encara que costi de creure, un referent dins de la mateixa universitat, on hi ha professors que encara em recorden l'elevat nombre d'estudiants i l'encert del seu plantejament inicial. Amb aquestes referències fou amb les que més endavant es van

poder plantejar els actuals estudis de gestió dels documents i dels arxius i l'ESAGED.

El desenvolupament de l'Escola d'Arxivística i de Gestió dels Documents gairebé ha coincidit en el temps amb el desenvolupament de l'Administració electrònica. La meua participació en la creació del postgrau de Gestió dels Documents Electrònics m'ha permès visualitzar alguns nous horitzons en la nostra professió. Ben mirat, no són tan nous i fins i tot podríem dir que els trobem en l'essència de l'arxiver: la preservació dels documents, el valor probatori dels mateixos documents i el retorn d'alguns aspectes de la diplomàtica (els elements formals, les signatures...): heus aquí que amb els documents electrònics puc tornar a utilitzar els meus estudis de medievalista en la meua feina actual.

És cert que he desenvolupat tota la meua feina d'arxiver a l'arxiu de la UAB i ara, durant el 40è aniversari d'aquesta universitat, em fa una mica de respecte haver estat responsable de la gestió dels documents i dels arxius d'aquesta entitat durant la meitat de la seva "vida". De tota manera, us puc dir que, potser per la pròpia dinàmica de la Universitat, en cada inici de curs em sembla veure els símbols de la renovació i, alhora, de la continuïtat en l'essència de la nostra professió.

Pautes de conservació / fongs i lepismes

Tenim clares les tasques de conservació-restauració?

—
Marta Esteve Canals
Raquel Garcia Quiroga

Davant dels requeriments de titulació i especificacions tècniques que el Departament de Cultura de la Generalitat i el Ministeri de Cultura de Madrid estan demanant en els concursos públics dels darrers anys per fer tasques de conservació-restauració, ens veiem en la necessitat d'expressar-nos sobre la professió de conservador-restaurador per ajudar a fer entendre la diferència i les complementarietats entre aquesta professió i la d'arxiver. Ho fem com a professores de l'ESAGED, Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents, on impartim l'assignatura "Equipaments d'arxiu i conservació de documents."

En l'àmbit internacional, els termes restauració i conservació es defineixen de la manera següent, restauració és la realització de tractaments directes sobre l'obra o document per tal de pal·liar o detenir les degradacions que aquest pugui patir, per tal de prolongar-ne la perdurabilitat.

En el cas de la conservació la intervenció és indirecta. D'aquesta manera, se'n detenen les degradacions modificant el clima, i llavors parlem de conservació ambiental; si es fa protegint l'obra amb els materials adequats, parlem de conservació directa, i si és condicionant-ne l'entorn, parlem de conservació preventiva. La disciplina de la restauració també aplega els plans preventius en cas de desastre, i la realització de plans d'actuació en cas de desastre amb documentació d'arxiu.

No cal dir que en els estudis d'arxivística és fonamental que s'imparteixi almenys una assignatura amb coneixements de conservació i restauració de documents. Aquesta és una assignatura completa, on es tracta el tema de l'edifici d'arxiu, el dipòsit, el mobiliari, les proteccions de la documentació, les característiques de la documentació i els tractaments bàsics de restauració, i té la finalitat tant d'aconseguir que l'alumne reconegui les patologies i els problemes del material d'arxiu per tal d'establir la prioritat a l'hora de restaurar, com de procurar que conegui la metodologia de treball. D'aquesta manera, podrà detectar quan és necessari establir contacte amb un professional o simplement quan una feina de restaurador està ben feta.

Tanmateix, ens agradaria remarcar que aquests coneixements impartits, i com a professores ho coneixem bé, mai no seran comparables a uns estudis especialitzats de formació superior, és a dir, als estudis d'un professional en la matèria conservació-restauració. Principalment, perquè el primer cas és una assignatura de 52 hores (6 crèdits) i en el segon cas es pot tractar d'un cicle formatiu de tres anys de durada, impartit a Catalunya a l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals i altres punts d'Espanya, en altres escoles homòlogues, o bé es pot tractar d'una especialitat de més de dos anys de durada de la llicenciatura de Belles Arts. Aquests estudis tenen

diferents especialitats de restauració, una de les quals és la restauració d'obra gràfica i documental. Es tracta d'estudis amb titulacions d'institucions oficials. L'Escola Superior que neix per voluntat de la Generalitat de Catalunya es troba amb el fet que el Departament de Cultura no demana sempre aquesta titulació.

Aquests estudis impartits a l'Escola de Conservació-Restauració i a Belles Arts tenen com a objectiu preparar personal qualificat en el domini de la conservació i restauració del patrimoni gràfic, documental i bibliogràfic (preparar professionals capaços de fer tant estudis de conservació com

intervencions de restauració complexes).

Cal dir que a l'Escola de Conservació-Restauració, a l'especialitat de document gràfic, s'imparteix també una assignatura d'arxivística. Això no vol dir que hi hagi cap professional d'aquesta escola que s'atrevisi a exercir d'arxiver.

Aquestes dues professions interactuen i és imprescindible que comparteixin coneixements, i que quedin definides les tasques que corresponen a cadascuna. El treball multidisciplinari hauria de ser la tendència natural i ideal per a la preservació del patrimoni.

Els arxivers fora de Catalunya

Arxiu d'*Stato* de Siracusa. Organització del sistema arxivístic

Lidia Messina

Arxiu d'*Stato* de Siracusa

L'administració arxivística a Itàlia depèn del Ministeri dels Béns i de l'Activitat Cultural. En el seu vèrtex hi ha la Direcció General d'Arxius, que dirigeix, guia i coordina, a escala nacional i interregional l'activitat del sector, i s'articula en institucions culturals i perifèriques:

- Institut Central dels Arxius, amb competència per a definir els estàndards dels inventaris i la formació dels arxius, recerca, estudi i aplicació de la nova tecnologia.

- Arxiu Central de l'*Stato*, que conserva els arxius de l'Administració central de l'*Stato* italià, de les entitats públiques de relleu nacional i de les entitats privades (ambdues tenen la seu a Roma).

- 103 arxius d'estat, instituïts en les capitals de província.

- 35 seccions dels arxius d'estat, instituïdes a una ciutat que no sigui capital de província i que depengui de la direcció de l'arxiu d'estat competent per província. Conserven els fons documentals del territori de pertinença.

- 20 superintendències arxivístiques regionals, que exerceixen la vigilància respecte dels arxius no estatals de la respectiva regió i emeten la declaració d'"interès històric" en l'atenció dels arxius de propietat privada.

L'Arxiu d'*Stato* sicilià i la Superintendència Arxivística Regional, amb seu a Palerm, són els únics organismes estatals de la branca cultural a Sicília; tots els altres sectors culturals (arqueològic i històric, etc.) depenen de la Regió Siciliana.

Als arxius d'estat, a més de la documentació estatal de després i d'abans de la unitat d'Itàlia fins a l'edat mitjana, s'hi conserven els arxius notarials anteriors als darrers cent anys i els arxius de les corporacions religioses suspeses per l'Estat el 1866, arxius privats d'entitats o familiars ingressats per donació o cessió en dipòsit.

Els objectius prioritaris dels arxius d'estat són la "Conservació i el tutelatge" del patrimoni arxivístic, així com la seva "Valoració i gaudi".

Tals funcions es fan per mitjà de la vigilància sobre els arxius de les oficines estatals i el dipòsit consegüent, amb les operacions prèvies de selecció

i expurgació de la documentació d'interès històric; l'ingrés o dipòsit dels arxius d'interès històric de privats i d'entitats públiques; la reordenació dels arxius i l'elaboració dels corresponents instruments de recerca (inventaris, índex, etc.); la conservació i la restauració dels documents; l'activitat didàctica, de recerca, publicacions, exposicions, convenis, etc., també en col·laboració amb altres institucions culturals.

A primers dels anys noranta els arxius italians van dur a terme la digitalització dels seus fons documentals i avui són molts els projectes de l'Administració arxivística, en curs i en programació, per a la descripció i la difusió en web del patrimoni documental nacional, alguns dels quals en conveni amb la regió.

Els documents conservats a l'Arxiu d'*Stato* són de lliure consulta només amb l'excepció dels declarats de caràcter reservat relatiu a la política externa o interna de l'Estat, que poden ser consultats després de cinquanta anys, i dels que contenen "dades sensibles" o de natura penal, expressament indicats a la normativa en matèria de tractament de les dades personals, que poden ser consultats després de quaranta anys o després de setanta anys, si les dades contingudes poden revelar situacions estretament personals i reservades a la salut, a la vida sexual, familiar, etc.

Per desenvolupar la professió d'arxiver d'estat s'ha de superar un concurs públic. Respecte de la formació necessària, cal tenir un títol acadèmic en matèria humanística, històrica o jurídica i una especialització aconseguida en una de les disset escoles d'"Arxivística, Paleografia i Diplomàtica" presents a Itàlia, prop d'altres tants arxius d'estat de les principals ciutats.

Quant a la història de Siracusa i del seu Arxiu d'*Stato*, cal assenyalar algunes dates històriques: a Siracusa es va instituir al s. XIV la *Camera reginale*, de manera que amb una concessió de naturalesa feudal la ciutat esdevé feudatària de la reina d'Espanya, amb una organització burocràtica i jurisdiccional que representava un estat dins l'estat.

Carles V va consentir que la ciutat tornés al patrimoni

nacional el 1536; no obstant això, l'administració separada, regida per un funcionari del Protonotari de la *Camera reginale*, va continuar fins el 1818.

Del 1817 al 1818 Siracusa va esdevenir la capital de la Vall (amb el districte de Siracusa-Noto-Modica). Des d'aquella data els Borbons (en concret a partir del Decret d'11 d'octubre de 1817) havien repartit les tres grans valls en què es dividia Sicília (Mazara-Noto-Demone) en set valls menors administrades per set intendències.

En aquell període sobresurt la institució de l'Arxiu Provincial, que després de diferents modificacions i etapes històriques esdevindrà l'actual Arxiu d'*Stato*. El 1837 els Borbons, a conseqüència de la revolta dels siracusans contra la Corona, van degradar la ciutat només a capital de districte a favor de la ciutat de Noto, que va esdevenir capital de la Vall. Siracusa no retornarà a ser capital de província fins el 1865, després de la unificació d'Itàlia.

L'Arxiu d'*Stato* de Siracusa conserva la documentació que reflecteix els esdeveniments històrics que han interessat la ciutat des del s. XIII (pergamins d'actes notariais, privilegis) i la seva continuïtat. Una

part important està representada per l'antic Arxiu Notarial (17.926 volums entre el 1478 i el 1897) i per la vella magistratura local, així com per les oficines provincials de l'últim segle.

L'Arxiu d'*Stato* de Siracusa té una secció depenent de l'Arxiu a Noto, instituïda amb el Decret ministerial de 1973 que conserva els fons arxivístics transferits de Siracusa, pertanyents territorialment a la ciutat.

Noto va tenir una importància rellevant fins al segle XVIII, tant que va donar el nom a una de les valls (la Vall de Noto) en què es dividia Sicília.

Entre els fons arxivístics més antics hi ha el notarial, amb prop de 5.000 volums, en què sobresurt l'escriptura més antiga, de 1446.

La Secció té una seu pròpia en un palau nobiliari propietat de la família Impellizzeri, antigament denominada "Pellizzeri". Originaris probablement del regne de Castella i de València, els Impellizzeri van ser cavallers al servei del rei Martí al s. XIV, i seguidament algun d'ells es va establir a la República de Gènova i algun a Sicília, amb el càrrec de governador.

Els salons setcentistes del Palau sovint són utilitzats des de l'arxiu per a exposicions i congressos.

La Junta informa

HORARI D'ATENCIÓ

Support administratiu:

Maria FUNÉS
Dilluns i dijous: de 15 a 19 h
Dimarts, dimecres i divendres:
de 9 a 15 h

COMPOSICIÓ DE LA JUNTA

President:

Joan Antoni JIMÉNEZ,
jjimenez@catsalut.cat

Vicepresidenta:

Patricia LLOVERAS,
patricia.lloveras@gencat.cat

Vocal de Secretaria:

Albert VILLARÓ,
avillaro@aj-laseu.net

Vocal de Tresoreria:

Marta ALBÀ,
arxiu@llagostera.org

Vocal de Relacions Internacionals:

Joan BOADAS,
jboadas@ajgirona.org

Vocal de Formació:

Miquel SERRA,
miquel.serra@udg.edu

Vocal de Treball i Estatus Professional:

Josep CONEJO,
jcmuntada@gmail.com

Vocal d'Activitats i Difusió:

Carme GARCÍA,
carmegarciaf@gmail.com

Vocal de Relacions Institucionals:

Marc TAXONERA,
biblioteca@abmontserrat.es

Vocal de Projectió Professional:

Emília CAPELL,
ecapell@bcn.cat

Vocal de Publicacions:

Albert CURTO,
acurto@baixebre.cat

Sessió 1/2009, de 16 de gener

Aquesta sessió va ser una reunió de debat en què no es prengueren acords.

Sessió 2/2009, de 23 de febrer

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- S'aprova el calendari electoral per a aquest any 2009:

- 16 de març: convocatòria d'eleccions.
- 16 - 22 d'abril: presentació de candidatures.
- 23 d'abril: proclamació de les candidatures presentades.

- 24 d'abril - 21 de maig: lliurament o tramesa dels programes i propaganda als socis electors per part de les candidatures admeses.

- 2 de maig: celebració de les eleccions en l'Assemblea Extraordinària.

- S'aprova la traducció al català de tres documents de l'ICA sobre implementació dels requeriments per a un sistema de gestió de documents electrònics.

- S'aproven les tarifes per al XII Congrés d'Arxivística de Catalunya:

- Fins al 30 d'abril: 180 € (socis), 210 € (no socis) i 130 € (estudiants).

- A partir de l'1 de maig: 200 € (socis), 230 € (no socis) i 150 € (estudiants).

Sessió 3/2009, de 23 de març

En aquesta reunió es prengueren els acords següents:

- Presentar al·legacions al projecte de decret sobre

el registre d'arxius, que es troba en la seva fase d'exposició pública.

Moviments de socis

Altes

Socis institucionals: ARXIU COMARCAL DEL PLA DE L'ESTANY, KRONOS PROJECTS SL, ARXIU MUNICIPAL DEL DISTRICTE DE L'EIXAMPLE.

Socis adherits: Elena JIMÉNEZ GALLARDO, Núria CAMPAÑA SALSAS, Amparo FRIAS CASTILLO.

Socis numeraris: : Pilar ARABIA PALAU, Juan Francisco MONTENGRO CASADO, Rosa PADRÓS CUXART, Javier TEBAR HURTADO.

Estudiants: Aram MAGRINS GOL, Beatriz DANÓN CAMPÓN, Clara FORT PUJOL, Oleguer CLAUSELLS VERGÉS, Daniel SANCHO PARÍS, Félix BOTA RODRÍGUEZ, Albert PUJADAS ALEX, Rubén FANECAS SORIA, Scherezade BERMEJO BARBA, Sarai DELGADO MONTORO.

Canvis de condició

D'adherit a numerari: Gemma BLASCO FRANCH.

D'estudiant a numerari: Gemma GUTIÉRREZ BARBERÀ.

De numerari a estudiant: Almudena GUTIÉRREZ GARCÍA-MUÑOZ.

Baixes

Socis institucionals: Inspección General de Servicios de la Consejería de Presidencia y Justicia del Gobierno de Canarias, Organisme de Gestió Tributaria de la Diputació de Barcelona, Arxiu Municipal del Districte de l'Eixample.

Socis adherits: Rosa MARIA DURAN, Cristòfol BARBER VILLALONGA.

Socis numeraris: Montse ARGENTÉ PEROTE, Montserrat GIFRA FORÈS.